

Sygn. akt V CSK 100/20

POSTANOWIENIE

Dnia 16 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku A. P.
przy uczestnictwie J. B., R. B.
o wpis hipoteki przymusowej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 września 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni
od postanowienia Sądu Okręgowego w B.
z dnia 28 października 2019 r., sygn. akt II Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od wnioskodawczyni na rzecz uczestników kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawczyni A. P. od postanowienia Sądu Okręgowego w B. z dnia 28 października 2019 r., sygn. akt II Ca [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Skarżąca wskazuje, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego istnieje linia orzecznicza, zgodnie z którą w sprawach z zakresu roszczeń o wpis do księgi wieczystej, badana jest nie tylko treść wniosku i dołączonych do niego dokumentów, ale też treść księgi wieczystej, której dotyczy wpis oraz okoliczności znane sądowi z urzędu (choć, jak zauważa, w sprawie II CSK 225/13, Sąd Najwyższy

w postanowieniu z dnia 31 stycznia 2014 r. zaprezentował odmienny pogląd), które mogą dotyczyć wpisu. W ocenie skarżącej w niniejszej sprawie Sąd nie dokonał ustaleń na podstawie okoliczności, które zostały wskazane w skardze na orzeczenie referendarza sądowego, w której wnioskodawczyni wskazała akta księgi wieczystej, w której znajdują się dokumenty mające znaczenie dla dokonania żądanego przez nią wpisu hipoteki oraz dołączyła oryginał postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności.

Poza tym, Sąd drugiej instancji rozpoznał apelację uczestników ponad granice jej zaskarżenia, gdyż uczestnicy w zarzutach apelacyjnych nie odnosili się bezpośrednio do dokumentów załączonych do wniosku o wpis do księgi wieczystej i nie podnosili, że nie zostały dołączone ich oryginały lub że może to stanowić przeszkodę do dokonania wpisu.

Zgodnie z art. 626⁸ § 2 k.p.c. rozpoznając wniosek o wpis sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych dokumentów oraz treść księgi wieczystej. W orzecnictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że art. 626⁸ § 2 k.p.c. zawiera pełną regulację przebiegu postępowania wieczysto-księgowego, tak w zakresie przebiegu postępowania dowodowego jak i podstaw orzekania. W związku z tym wyłączną podstawą ustaleń faktycznych i prawnych sądu przy rozpoznawaniu wniosku o wpis w księdze wieczystej jest jedynie treść wniosku, treść dołączonych do niego dokumentów i treść księgi wieczystej (zob. uchwała składu 7 sędziów z dnia 16 grudnia 2009 r. - zasada prawna - III CZP 80/90, OSNC 2010, nr 6, poz. 84, wyrok z dnia 19 marca 2003 r., I CKN 152/01, OSNC 2004, nr 6, poz. 92).

W doktrynie trafnie zwrócono uwagę na konieczność odróżnienia „stanu rzeczy” rozumianego jako treść wniosku, księgi wieczystej, treść i formę dokumentów tworzących stan będący podstawą wpisu, od „stanu prawnego” wymagającego zbadania pod względem formalnym i materialno-prawnym dokumentów stanowiących podstawę wpisu. Dla wyjaśnienia „stanu prawnego” może być niezbędne również zbadanie dokumentów dołączonych do skargi na czynność referendarza lub apelacji, w granicach wyznaczonych zawartymi w nich zarzutami. Zatem w postępowaniu wieczysto-księgowym, kontroli sądu podlega

również skuteczność materialno-prawna czynności prawnej, która stanowi podstawę wpisu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 1955 r., II CO 116/54, OSN 1956, nr 1, poz. 15; z dnia 11 czerwca 2008 r., V CSK 17/08, nie publ.; z dnia 7 grudnia 2011 r., II CSK 604/10, nie publ.). Wynika to ze szczególnej roli sądu w przeciwdziałaniu dokonywania wpisów sprzecznych z rzeczywistym stanem rzeczy. Księgi wieczyste są publicznym rejestrem praw dotyczących nieruchomości i dlatego ich funkcje muszą być rozpatrywane z punktu widzenia interesu publicznego, a jest nim zasada bezpieczeństwa obrotu prawnego. Istnienie możliwości usunięcia niezgodności stanu ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w drodze powództwa przewidzianego w art. 10 u.k.w.h. nie powinno jednak wyłączać obowiązku sądu zapobiegania dokonywaniu wpisów niezgodnych z rzeczywistym stanem prawnym, zwłaszcza gdy sąd ma stosowną wiedzę o przeszkodach wykluczających wnioskowany wpis. Oznacza to, że stan prawny ujawniony w księdze wieczystej powinien być stanem pewnym, wynikającym ze zdarzeń lub czynności prawnych, które nie budzą wątpliwości (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2007 r., V CSK 295/07, nie publ.). Nie znajduje uzasadnienia ograniczenie roli sądu w postępowaniu o wpis w księdze wieczystej do organu rejestrowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2011 r., IV CSK 123/11, nie publ.). Możliwość wykazania niezgodności wpisu z rzeczywistym stanem na podstawie przedstawionych dokumentów nie skutkuje przekroczeniem kognicji sądu w postępowaniu wieczysto-księgowym i nie uzasadnia zarzutu zastępowania sądu orzekającego w procesie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 4/09, nie publ.).

W uchwale składu 7 sędziów z dnia 25 lutego 2016 r., III CZP 86/15 (OSNC 2016, nr 7-8, poz. 81), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przepis art. 628⁸ § 2 k.p.c. nie wyłącza możliwości brania przez sąd pod uwagę przy rozstrzyganiu wniosku o wpis do księgi wieczystej okoliczności znanych mu urzędowo, w świetle których istnieje przeszkoda do żadanego wpisu (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2010 r., II CSK 661/09, OSNC 2011, nr 1, poz. 12). W judykaturze ukształtował się pogląd, że wystąpienie przeszkody w rozumieniu art. 626⁹ k.p.c. należy wiązać z zaistnieniem takiego zdarzenia, które mimo formalnego

wykazania przez wnioskodawcę podstawy wpisu, nie zezwała z punktu widzenia prawa na jego dokonanie, zatem z okolicznościami natury prawnej determinującymi skuteczność czynności stanowiącej podstawę wpisu (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2010 r., II CSK 661/09).

W rozpoznawanej sprawie, co ma zasadnicze znaczenie w kontekście wskazanych w skardze kasacyjnej przesłanek jej przyjęcia, wnioskodawczyni nie dołączyła tytułu wykonawczego w oryginale, który stanowiłby podstawę żadanego wpisu w księdze wieczystej nr [...]2. Powołanie się na oryginał tytułu wykonawczego dołączony do wniosku o wpis hipoteki do innej księgi wieczystej (nr [...]7) nie jest skuteczne, bowiem ten sam tytuł wykonawczy nie może stanowić podstawy wpisu hipotek do różnych ksiąg wieczystych. W tym względzie należy zwrócić uwagę na przepis art. 793 k.p.c. i konieczność uzyskania tzw. dalszego tytułu wykonawczego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2005 r., III CZP 101/05, OSNC 2006, nr 11, poz. 180, uzasadnienie postanowień Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2012 r., III CZP 53/12, z dnia 5 lipca 2013 r., IV CSK 742/12, z dnia 6 listopada 2013 r., IV CSK 22/13). Sąd wieczysto-księgowy drugiej instancji, jako sąd *meriti*, zważywszy na konstytutywny charakter wpisu hipoteki do księgi wieczystej, w granicach zaskarżenia był obowiązany do uwzględnienia w ramach kognicji sądu wieczysto-księgowego wyznaczonej art. art. 626⁸ § 2 k.p.c. (uczestnicy skarżyli zasadę wpisu, a zatem w całości orzeczenie Sądu pierwszej instancji) wadliwości formalnej dokumentów, na podstawie których wnioskodawczyni domagała się wpisu hipoteki. Niezależnie od tego, wnioskodawczyni dołączyła w oryginalnym odpisie postanowienie sądu o nadaniu klauzuli wykonalności oświadczeniu o poddaniu się egzekucji (k. 99-100), jednak niepołączone z oświadczeniem o poddaniu się egzekucji (czyli z tytułem egzekucyjnym; k. 89-91). W związku z czym od strony formalnej, przedłożony przez wnioskodawczynię dokument nie spełnia wymogów tytułu wykonawczego (art. 109 ust. 1 u.k.w.h. w zw. z art. 776 zd. 2 k.p.c.), o których mowa także w § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (Dz. U poz. 1072) w zw. z § 193 (trwałe połączenie postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności z tytułem egzekucyjnym) i § 197 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. -

Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 2316 ze zm., mające w tej sprawie zastosowanie ze względu na datę wszczęcia postępowania).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 5 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych).

jw

[aw]